

Мелих Оксана Юріївна
*канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія
Тернопільського національного економічного університету*

ВАЛЮТНИЙ КУРС ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ПІДПРИЄМСТВ ЕКСПОРТООРІЄНТОВАНИХ ГАЛУЗЕЙ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

Посилення глобалізаційних тенденцій у світовому економічному просторі супроводжується зростанням ролі міжнародних валютно-фінансових відносин, які, з одного боку, виступають як самостійна форма міжнародних економічних відносин, а з іншого – обслуговують увесь спектр економічних зв'язків і, зокрема, міжнародний рух товарів та послуг. Так, розбудова в Україні відкритої ринкової економіки, інтеграція її у світовий економічний простір зумовлюють прямий вихід переважної більшості суб'єктів національної економіки на світовий ринок, активну їх участь у міжнародних торговельних, валютних, кредитних операціях, міжнародних розрахунках. Регулярні розрахунки з іноземними партнерами стали повсякденною практикою для багатьох підприємств, установ та організацій у сучасній Україні, що, у свою чергу, породжує ряд ризиків, особливо валютних, і необхідність їх мінімізації.

Коливання курсу національної грошової одиниці, як результат дії екзогенних та ендогенних чинників й реалізації валютної політики держави, відчутно впливає на сальдо експортно-імпортних операцій та конкурентоспроможність країни на світових ринках. Так, укріплення валютного курсу, негативно впливаючи на цінову конкурентоспроможність та, як наслідок, зумовлюючи уповільнення темпів зростання експорту, падіння його рентабельності, породжує негативні тенденції в динаміці зовнішньоторговельного балансу держави. Водночас, апреціація обмінного курсу сприяє модернізації виробничого апарату внаслідок здешевлення технологічного імпорту й зростання попиту на нього, стимулює приплив іноземних інвестицій, що частково нівелює її негативний вплив на стан поточного рахунку платіжного балансу [2, с. 171].

За останні п'ять років спостерігався помітний приплив капіталу нерезидентів на ринок українських ОВДП. Так, якщо у 2014 році вони володіли лише 5% ОВДП, то станом на 25.10.2019 року їм належало 12,3% ОВДП.

При цьому, лише за три квартали 2019 р. частка гривневих ОВДП, які знаходяться у власності нерезидентів зросла з 1% до 13,6%. Такі зміни у складі інвесторів в гривневі ОВДП сприяли послабленню валютних ризиків й укріпленню курсу гривні.

Так, за підсумками трьох кварталів 2019 року гривня укріпилась щодо дол. США на 13% (з 27,69 грн. станом на 01.01.2019 р. до 24,08 грн. станом на 30.09.2019 р.). Зазначені тенденції на валютному ринку України позначились на фінансових результатах підприємств експортоорієнтованих галузей економіки України (див. рис. 1).

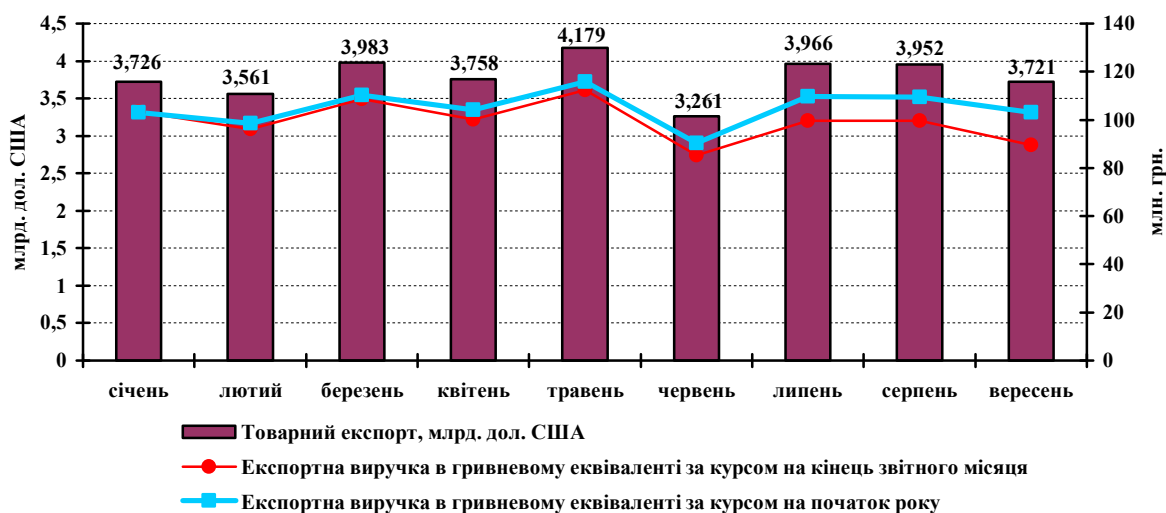

Рис. 1. Вплив валютного курсу на динаміку експорту в Україні у січні-вересні 2019 р.

Примітка: розраховано та побудовано автором за даними [3]

Варто наголосити, що в умовах зміцнення гривні найбільш вразливими є дрібні й середні експортери, оскільки великі компанії мають доступ до ширшого спектру інструментів для управління фінансовими ризиками. Як правило, для невеликих компаній-експортерів характерна авансова форма розрахунків для покриття виробничих витрат (до прикладу, плата за імпортовану сировину) й отримання виручки з наданням розстрочки платежу клієнту-нерезиденту, що обумовлює погіршення їх фінансових результатів в умовах укріплення національної грошової одиниці.

В Україні за підсумками трьох кварталів 2019 р. 42,1% українського товарного експорту припадало на продукцію АПК і харчової промисловості, що є свідченням найвищої вразливості даної галузі до валютних ризиків. Так, в умовах відносної стабільності цін на імпортовані енергоносії та добрива, зростання вартості логістичних послуг, втрати

аграріїв зумовлені ревальвацією гривні оцінюються у понад 30 млрд. грн. [4].

Як справедливо зазначає д.е.н., завідувач відділу державних фінансів Експертно-аналітичного центру «Оптіма» Т. Богдан [1], подальше зростання вкладень нерезидентів в українські короткострокові ОВДП негативно позначиться на борговій стійкості України, призведе до погіршення сальдо поточного рахунку платіжного балансу, через вплив коштів за статтею «доходи», й посилить ризики волатильності обмінного курсу національної грошової одиниці.

За таких умов, питання мінімізації деструктивного впливу курсових коливань на фінансові результати підприємств експортно-орієнтованого вектору не втрачає своєї актуальності. На наш погляд, етап прогнозування змін валютного курсу та активне використання інструментів хеджування валютних ризиків має стати початковим етапом у процесі мінімізації збитків зумовлених зміною курсу національної грошової одиниці.

Література:

1. Аналіз управління державним боргом України в I кв. 2019 року. Експертно-аналітичний центр «ОПТИМА». URL: <http://optimacenter.org/> (дата звернення: 05.11.2019 р.).
2. Мелих О. Фіскальні ефекти реалізації валютної політики в Україні. *Галицький економічний вісник*. 2015. №2 (77). С. 169 – 182.
3. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення: 05.11.2019 р.).
4. Ревальвація гривні і наслідки для аграріїв. URL: <https://agropolit.com/spetsproekty/632-zmitsnennya-grivni-vdarilo-po-agrariyah> (дата звернення: 05.11.2019 р.).